

RAPORT 13

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

WARSZAWA 2018

RAPORT 13

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

WARSZAWA 2018

REDAKTOR

SŁAWOMIR KADROW
slawekkadrow@gmail.com

KOMITET REDAKCYJNY

MARIE BESSE (GENÈVE), PETER BOGUCKI (PRINCETON), ZBIGNIEW BUKOWSKI (WARSZAWA)
BOGUSŁAW GEDIGA (WROCŁAW), MARTIN GOJDA (PILSEN), ALEKSANDER KOŚKO (POZNAŃ)
JANUSZ KRUK (KRAKÓW), JOHANNES MÜLLER (KIEL)

REDAKCJA

NARODOWY INSTYTUT DZIEDZICTWA
UL. KOPERNIKA 36/40, 00-924 WARSZAWA
raport@nid.pl

TOM RECENZOWALI

ALEKSANDR DIACHENKO, JERZY LIBERA, MARCIN MAJEWSKI, MARTA POŁTOWICZ-BOBAK
ANDRZEJ ROZWAŁKA, TARAS TKACHUK

SEKRETARZE REDAKCJI

JAKUB WRZOSEK
AGNIESZKA ONISZCZUK

REDAKCJA JĘZYKOWA

PAWEŁ KREMER

PROJEKT GRAFICZNY I REDAKCJA TECHNICZNA

PIOTR BEREZOWSKI

OPRACOWANIE GRAFICZNO-TECHNICZNE

KAN MEDIA

© NARODOWY INSTYTUT DZIEDZICTWA, 2018

ZDJĘCIA NA OKŁADCE

przód – Przykład wizualizacji powstałych w wyniku analizy danych ALS na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie
tył – Czermno. Grodzisko (stan. 1) i podgrodzie „bliźsze” (stan. 2) (fot. S. Orłowski, Archiwum WUOZ w Lublinie)

ISSN 2300-0511

DRUK Proprint

NAKLAD 200 egz.

Spis treści

- 5 Od Redakcji
- 6 From the Editorial Board

STUDIA I MATERIAŁY

Marcin Dziewanowski

- 7 Niesformalizowany projekt studiów mikroregionalnych Dolnego Nadodrza
- 37 *A non-formal project of micro-regional studies of the Lower Oder Region*

Bartłomiej Rogalski

- 39 Wielokulturowa osada w Litwinkach, stan. III (AZP 32-60/4), gm. Nidzica, pow. nidzicki, woj. warmińsko-mazurskie (badania 2014-2016)
- 84 *Multicultural settlement in Litwinki, site III (AZP 32-60/4), Nidzica commune, Nidzica district, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship (research 2014-2016)*

Marta Chmiel-Chrzanowska

- 85 Cicho zmarli leżą – badania na cmentarzysku kurhanowym kultury wielbarskiej w Bagiczu, gm. Ustronie Morskie, pow. kołobrzeski, woj. zachodniopomorskie
- 94 *They are laying quietly – excavation on wielbarkian barrow cemetery in Bagicz (West Pomeranian Voivodeship)*

Marek Florek

- 97 Kompleksy archeologiczne w Czermnie, pow. Tomaszów Lubelski i Gródku, pow. Hrubieszów. Stan aktualny i perspektywy ochrony
- 112 *Archaeological complexes in Czermnno, Tomaszów Lubelski District and Gródek, Hrubieszów District. Current status and protection perspectives*

Andrzej Jankowski, Adam Paczuski, Jakub Wrzosek

- 113 Żołnierze czy powstańcy? Groby wojenne w Kałuszynie, pow. miński, woj. mazowieckie w świetle badań archeologicznych
- 136 *Soldiers or insurgents? War graves in Kałuszyn, Mińsk District, Mazowieckie Voivodeship in the light of archaeological research*

BADANIA RATOWNICZE ZAGRANICĄ

Andra Simniškytė

- 137 Atypical burial rites or destruction of archaeological source? On the results of rescue excavations at Jakšiškis Barrow Cemetery (East Lithuania)

DYSKUSJE I POLEMIKI

Michał Bugaj

- 155 Magazyny archeologiczne w Polsce – kwestia przechowywania zabytków archeologicznych, czyli rzecz o stajniach Augiasza i kilka przykładów dobrych praktyk
- 168 *Archaeological warehouses in Poland – the issue of storing archaeological monuments, that is about the Augeas' stables, and some examples of good practices*

RECENZJE

Anna Zakościelna

- 171 (Rec.) M. Rybicka (red.), *Wielokulturowe cmentarzysko w Skołoszowie, stanowisko 7 pow. jarosławski w kontekście osadnictwa z neolitu i wczesnej epoki brązu we wschodniej części Podgórze Rzeszowskiego*. Rzeszów: Oficyna Wydawnicza „Zimowit” 2017, 186 stron, 123 ryciny, 17 tablic, 5 fotografii i 19 tabel

Halina Taras

- 176 (Rec.) Paweł Jarosz, Jan Machnik (red.), *Nekropolie ludności kultury ceramiki sznurowej z III tysiąclecia przed Chr. w Szczytnej na Wysoczyźnie Kańczuckiej (= Via Archaeologica Ressoviensia 12)*. Rzeszów: Fundacja Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego 2017 (Oficyna Wydawnicza „Zimowit”), 226 stron, 117 rycin

PREVENTIVE ARCHEOLOGY IN EUROPE – CURRENT PROBLEMS

Lionel Orengo

- 183 *L'archéologie préventive en France. Forces et faiblesses*
- 195 *Archeologia prewencyjna we Francji. Plusy i minusy*

Dan Aparaschivei, Petre Colțeanu

- 197 *Improving the legislation on preventive archaeology in Romania – an urgent requirement for the protection of archaeological heritage*

Cristina Gameiro

- 203 *Upper Palaeolithic and preventive archaeology in Portugal: challenges and opportunities*

Patrick M.M.A. Bringmans

- 209 *The implementation of the Malta Convention in The Netherlands: historical context and current practice*

Rafał Zapłata, Krzysztof Stereńczak

- 217 *Archaeological heritage in forested areas – challenges, problems and solutions*

Od Redakcji

W¹³ tomie RAPORTU pojawił się nowy dział pod nazwą *Preventive Archaeology in Europe – current problems*. Wszystkie zawarte w nim artykuły są publikowane w języku angielskim i francuskim. Nazwa tego działu nawiązuje do tematu XXXVI sesji zorganizowanej przez Komisję Archeologii Prewencyjnej w ramach XVIII Kongresu UISPP (L'Union internationale des sciences préhistoriques et protohistoriques – Międzynarodowej Unii Nauk Pra- i Protohistorycznych), który odbył się w Paryżu w dniach 4–9 czerwca 2018 roku. Sesja była poświęcona prezentacji aktualnych problemów archeologii prewencyjnej i ratowniczej w różnych krajach. Problematyka ta pokrywa się z tematyką naszego rocznika, stąd znalazła się na łamach naszego pisma.

W niniejszym tomie publikujemy pięć wybranych artykułów, będących pokłosiem wspomnianej wyżej sesji paryskiego Kongresu. Poświęcone są one sytuacji prawnej, aspektom organizacyjnym, finansowym, naukowym i metodycznym archeologii prewencyjnej we Francji, Portugalii, Holandii, Rumunii i w Polsce. Wymiana doświadczeń w skali międzynarodowej pozwala lepiej zrozumieć miejsce, w którym obecnie znajduje się polska archeologia ratownicza. Uświadamia nam, które z jej palących problemów są częścią szerszych, europejskich i światowych tendencji, a które są tylko polską specyfiką.

Redakcja poleca lekturę artykułu Lionela Orenge, który z perspektywy francuskiej, najlepiej chyba obecnie funkcjonującej archeologii prewencyjnej w Europie, dzieli się uwagami na temat doktryny, celów i zadań archeologii w służbie ochrony dziedzictwa archeologicznego.

W dziale *Badania Ratownicze za Granicą* Andra Simniskyte prezentuje wyniki badań nad atypowymi grobami kultury kurhanów wschodnioliteńskich datowanych od przełomu III/IV do przełomu XI/XII wieku n.e. W artykule tym są akcentowane kwestie metodyczne i interpretacyjne.

Od początku merytorycznym rdzeniem naszego rocznika jest dział *Studia i Materiały*. W artykule poświęconym wczesnośredniowiecznym kompleksom w Czermnie i w Gródku Nadbużnym w okolicach Hrubieszowa są rozpatrywane kwestie ich aktualnego stanu zachowania oraz ochrony przed aktualnymi i potencjalnymi zagrożeniami w najbliższej przyszłości. Autorzy innego artykułu zastanawiają się, czy groby wojenne na cmentarzysku w Kałuszynie zawierają pochówki żołnierzy, czy powstańców? Problematyka konfliktów zbrojnych historii XIX i XX wieku przyciąga uwagę coraz większej rzeszy archeologów i miłośników zainteresowanych ochroną dziedzictwa historycznego i archeologicznego.

Niezwykle ważny problem przechowywania zabytków ruchomych, pozyskiwanych w wyniku różnego typu badań terenowych, jest zreferowany w artykule w dziale *Dyskusje i Polemiki*. Jego tytuł *Magazyny archeologiczne w Polsce – kwestia przechowywania zabytków archeologicznych, czyli rzecz o stajniach Augiasza i kilka przykładów dobrych praktyk* mówi sam za siebie.

Duża liczba i różnorodność publikacji książkowych poświęconych wynikom badań ratowniczych sprawia, że wyłuskanie pozycji najlepszych i oddzielenie ich od publikacji prezentujących niższy poziom nie jest zadaniem łatwym. Od tego mamy jednak recenzje, stale obecne w naszym roczniku.

Zapraszamy do przysyłania do redakcji RAPORTU omówień książek dotychczas niezrecenzowanych oraz wypowiedzi dyskusyjnych, prezentujących nawet skrajne punkty widzenia na temat szeroko rozumianej ochrony i popularyzacji dziedzictwa archeologicznego.

Sławomir Kadrow

From the Editorial Board

Volume 13 of the RAPORT features a new section titled *Preventive Archaeology in Europe – current problems*. All of the articles in the section are published in English or in French. The name of this section relates closely to the theme of the XXXVIth session organised by the Commission of Preventive Archaeology as part of the 18th UISPP Congress (L'Union internationale des sciences préhistoriques et protohistoriques – The International Union of Prehistoric and Protohistoric Sciences), which was held in Paris on 4–9 June 2018. The session was devoted to presentation of the current issues faced by preventive and rescue archaeology in various countries. The issues coincide with the theme of RAPORT, which is why it was covered in our journal.

This volume contains a selection of five articles which are the fruit of the above-mentioned session of the Paris Congress and are devoted to the legal situation as well as the organisational, financial, academic and methodical aspects of preventive archaeology in France, Portugal, the Netherlands, Romania and Poland. Exchange of experiences at the international level enables a better understanding of the current position of Polish rescue archaeology. It helps us realise which of the urgent issues are part of broader, European and global trends and which are specific to Poland.

The editorial team recommends the article of Lionel Orengo, who comments on the doctrine, objectives and functions of archaeology in the context of preservation of archaeological heritage from the perspective of France, which boasts perhaps the best currently functioning preventive archaeology in Europe.

In the section *Rescue Excavations Abroad*, Andra Simniskyte presents the results of research on atypical graves of the East Lithuanian burial mounds culture dated to the period from the turn of the 4th century to the turn of the 12th century AD. This article emphasises methodical and interpretation-related issues.

From the very beginning, the core of our journal has been the section titled *Studies and Materials*. An article devoted to the early medieval complexes in Czermno and Gródek Nadbużny in the vicinity of Hrubieszów looks into the matters of their current state of preservation and safeguarding against current and potential threats in the nearest future. Authors of another article wonder if the war graves at the graveyard in Kałużyn contain remains of soldiers or rather those of insurgents. The issue of armed conflicts in the 19th and 20th centuries attracts the attention of an increasing number of archaeologists and enthusiasts interested in preservation of historical and archaeological heritage.

The very important issue of storage of movable remains acquired in connection with various field surveys is reported in an article in the section titled *Discussions and Polemics*. The title of the article (*Archaeological stores in Poland – the issue of storing archaeological remains, that is about the Augeas' stables, and some examples of good practices*) speaks for itself.

The great number and variety of book publications devoted to results of rescue research hardly renders selection of the best items and separation thereof from publications representing a lower standard an easy task. However, that is what reviews are for, and these are always present in our journal.

We invite you to submit to the Editorial Team of the RAPORT reviews of books which have yet to be reviewed as well as discussion statements, presenting even extreme points of view on the preservation and popularisation of archaeological heritage in a broad sense.

Sławomir Kadrow
